

жень у торгівлі між державами-членами» [5, с. 49].

Більше того, далі зазначена ст. 95 вводить так звану «спрощену» процедуру безпосереднього звернення до Суду ЄС Комісії якоїсь іншої держави-члена Співтовариства, в відступ від положень ст. 226 і 227 Договору, якщо вони вважатимуть, що інша держава-член протиправно використовує повноваження, передбачені в даній статті. Іншими словами, положення, закріплене в п. 4 ст. 95, намагається пом'якшити ту ситуацію, коли застосування ст. 30 Договору про ЄС стало б неможливим в контексті комунітарних гармонізаційних заходів.

Незважаючи на той факт, що запроваджувана процедура максимально спрощує саму можливість зацікавлених суб'єктів звертатися до Суду ЄС, потенційний же вплив рішень самого Суду залишається досить обмеженим. Оскільки нині, у разі реалізації положень п. 4 ст. 95 Суд наче не має повноваження не застосовувати ст. 30 Договору навіть у світлі сучасних гармонізаційних заходів Співтовариства в цій сфері, як він вчинив раніше при вирішенні справи «Ден-Кавіт», але повинен буде в своїх рішеннях враховувати насамперед положення національного законодавства в аспекті закладених у ньому винятків. Тобто, знову виникає своєрідне протиріччя, навіть колізія.

Отже, перед нами справжня система «стримувань і противаг» в контексті множинності акторів єдиного загальноєвропейського політико-правового процесу, пов'язаного з необхідністю, з одного боку, реалізувати ідею єдиного європейського ринку без будь-яких внутрішніх бар'єрів, а з іншого боку, потребою узгодити інтереси і волі всіх учасників цього «багатшарового» процесу – ЄС (включаючи всі його основні інститути) і держав-членів. Один з головних же бар'єрів, своєрідних «чорних куль» на шляху створення та нормального функціонування єдиного ринку було і залишається право інтелектуальної власності, національне за змістом, комунітарне – за значенням.

У ряді робіт зарубіжних дослідників даної проблеми (Д. Віньсс, І. Говере та ін.) говориться навіть про те, що спрощена процедура звернення до Суду ЄС, введена Єдиним Європейським Актом в 1986 р. і пов'язана з можливістю використання та реалізації національним законодавцем свого «інтересу», з точки зору права інтелектуальної власності є «кроком назад» від процесу європейської інтеграції до примату національно-правової охорони [13, с. 358-361]. Природно і те, що найближчим часом Комісія і Суд ЄС зіткнуться з досить складною і делікатною проблемою знаходження балансу і узгодження волі між національним і комунітарним інтересом, національними та комунітарними цілями в контексті інтерпретації і застосування правил про вільний рух товарів і послуг, про конкуренцію. Однак у цьому ви-

падку головний акцент повинен зміститися з рівня ухвалення рішення на рівень його конкретної реалізації, в тому числі і в сфері права інтелектуальної власності.

Зрозуміло, що певною мірою негативний вплив п. 4 ст. 95 Договору в найближчій перспективі дасть про себе знати саме в сфері правової охорони інтелектуальної власності. Зазначене положення, очевидно, може бути використано в тих випадках, коли держави-члени ЄС захочуть провести так звані гармонізаційні заходи відносно свого національного законодавства на основі ст. 95 Договору про ЄС.

Як вже говорилося, ст. 95 вводиться спрощена процедура щодо прийняття гармонізаційних заходів в порівнянні з тим, що було передбачено в раніше застосовуваній ст. 94 Договору. Тим не менш, зазначена стаття передбачає сама по собі, що більшість міністрів в Раді ЄС погодиться за допомогою свого позитивного голосування з тим, що необхідність і форми такої гармонізації важливі й істотні.

Відомо, що ще на зорі формування Європейських співтовариств, у далекому 1959 році були створені три робочі групи для вивчення умов і можливих форм зближення національних законодавств окремих держав у галузі патентно-правової охорони, промислових зразків і товарних знаків. Минуло вже майже півстоліття, а гармонізовано лише законодавство про товарні знаки і промислові зразки. Важливо мати на увазі і той факт, що існує досить сильний вплив (якщо не сказати – лобі) щодо оцінювання права інтелектуальної власності в національній, а не в загально комунітарній компетенції, що природним чином відноситься і до правової охорони творів літератури, науки і мистецтва в широкому сенсі слова (авторське право і суміжні права).

Зарубіжні дослідники (К.Ф. Байєр, А. Дітц, Г. Шрікер) абсолютно справедливо, як нам видається, вказують на те, що головна проблема щодо правової охорони інтелектуальної власності полягає в володінні політичної мудрості і волі по піднесенню загально комунітарних інтересів над національними [2, с. 379-410]. Ситуація, що складається нині, така, що практично будь-яка спроба гармонізувати (зблизити) національні інтелектуально-правові закони зустрічає сильну протидію з боку держав-членів Європейського Союзу, які зовсім не бажають «ділитися» хоча б частинкою свого суверенітету на користь ЄС [3].

Тому зовсім не дивний той факт, що комунітарній гармонізаційній політиці у сфері правової охорони інтелектуальної власності вдається знайти якийсь вихід і домогтися певних успіхів лише в тих областях правової охорони, які пов'язані з

Суд змушений був звернути увагу на той важливий момент, що у разі відсутності досягнутої уніфікації сам по собі принцип територіальності, властивий правовій природі інтелектуальної власності, здатний істотно негативно вплинути на досягнення цілей Договору про ЄС і, отже, самого ЄС.

Виникає питання про те, як співвідносяться гармонізація та принцип територіальності, про який ми щойно згадали? Вся справа в тому, що сама по собі гармонізація (або зближення) законодавства про інтелектуальну власність в якості підходу, обраного ЄС щодо правової охорони нових технологій і певною мірою щодо законодавства про товарні знаки і промислові зразки, створює більш однамітну систему умов і процедур для отримання правової охорони. Проте слід мати на увазі той факт, що гармонізація сама по собі не зачіпає принципу національної територіальності в цій сфері. А все це, отже, не заважає власникові виключних прав, отриманих за законодавством однієї держави-члена ЄС, вимагати заборони імпорту контрафактних об'єктів, які правомірно вироблені в іншій державі-члені, що є в даному випадку експортером. Іншими словами, слідує підходу, обраному Судом ЄС у вирішенні по вже згаданій вище справі *Denkavit* («Denkavit»), і не беручи до уваги можливі обороти п. 4 ст. 95 Договору про ЄС, гармонізація повинна мати на увазі собою, що ст. 30 цього ж Договору не може бути використана у відношенні застосування закладених в ній винятків з охорони інтелектуальної власності, якщо вони не сумісні з гармонізаційними заходами. Проте ж ст. 30 може бути використана власником відповідних виключних прав з тим, щоб захистити і реалізувати саму виняткову природу зазначених прав відповідно до принципу територіальності.

Отже, ми приходимо до висновку, що гармонізація національного законодавства про інтелектуальну власність сама по собі ще не означає автоматичної охорони комунітарної свободи руху товарів. І це, як слід абсолютно справедливо зауважити, є головною відмінною рисою інших цілей, згаданих у ст. 30 Договору про ЄС.

Що ж до проблеми співвідношення так званої категорії «уніфікації» і принципу територіальності, то необхідно відзначити в цьому зв'язку наступне. Застосування положень ст. 30 Договору щодо права інтелектуальної власності буде припинено в тому випадку, коли національне законодавство про інтелектуальну власність стане саме об'єктом уніфікації, в тому сенсі, що національне право інтелектуальної власності буде замінено комунітарним правом у цій сфері. Причина для такого висновку криється в тому, що лише сама по собі уніфікація національного законодавства про інтелектуальну власність може поширити принцип територіаль-

ності на всю Спільноту в цілому. Те, що це, за словами професора І. Говере, не тільки теоретична конструкція, підтверджує той факт, що на підставі цієї посилки Комісія ЄС запропонувала розробити і прийняти єдине комунітарне законодавство у сфері правової охорони промислових зразків і товарних знаків, що і було зроблено пізніше [5, с. 59]. Однак метою запропонованих Комісією варіантів є не повне заміщення існуючого національного права про охорону інтелектуальної власності в цій сфері, а лише створення так званої конкуруючої, паралельно існуючої законодавчої системи. Це означає, що застосування положень ст. 30 Договору щодо права на товарний знак і промисловий зразок незабаром ще не буде повністю припинено з причини одночасного співіснування національного права в цій сфері.

Як нам видається, навряд чи ще незабаром можна буде з повною впевненістю вести мову про дозвіл проблем у сфері правової охорони інтелектуальної власності в ЄС, що перешкоджають нормальному функціонуванню єдиного ринку, шляхом прийняття адекватних законодавчих заходів у цій сфері. Комунітарний законотворчий процес, в першу чергу, натрапить, як уже не раз зазначалося вище, на небажання держав-членів ЄС обмежити свій суверенітет у цій важливій галузі. Більше того, абсолютно специфічна природа прав на інтелектуальну власність відомим образом «послаблює» вплив гармонізаційних заходів, що вживаються в цій сфері. Саме по собі виключення застосування положень ст. 30 Договору про ЄС і, отже, ліквідація обмежень у інтракомунітарній торгівлі, зажадає, ймовірно, повної передачі компетенції в цій галузі ЄС і ліквідації національно-правового регулювання інтелектуальної власності взагалі. Слід зауважити, що вказана тенденція нині знайшла своє певне підтвердження в прийнятих в грудні 1996 р. під егідою двох міжнародних договорів про охорону авторського права і суміжних прав, де до їх підписання були запрошені в якості повноправних учасників також і ЄС [9]. Цілком зрозуміло, що такий варіант вирішення проблеми навряд чи влаштує держав-учасниць. Позитивним результатом само, як нам видається, в цьому зв'язку могло б бути те, що буде прийматися до уваги практика Суду ЄС з питань правової охорони інтелектуальної власності, що враховує специфіку реалізації положень ст. 30 Договору в цьому відношенні, навіть коли буде проведена повна гармонізація законодавства в вказаній сфері.

З іншого боку, і практика Суду ЄС щодо застосування ст. 81-82 Договору щодо інтелектуальної власності (правила про вільну конкуренцію) матиме надзвичайно важливе значення навіть при тій гіпотетичній ситуації, коли право інтелектуальної

